המוכר שדהו פרק תשיעי ערכין לג.

הניחא א) לרבנן א)דאמרי שנת חמשים אינה מן המנין אלא לרבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן למה לי בשמיטין סגיא הא ודאי דלא כרבי יהודה ולא מנו א) שמיטין ויובלות והכתיב [1]מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך והוינן בהו מקץ שבע שנים (א) והכתיב [2]ועבדך שש שנים ואמר רב נחמן בר יצחק שש לנמכר ושבע לנרצע ההוא בתוכחה כתיב וקאמר נביא השלחתם והכתיב [3]וישמעו וישלחו ב)אלא אמר ר׳ יוחנן ג)ירמיה החזירן ויאשיה בן אמון מלך עליהן ומנא לן דהדור דכתיב [4]כי המוכר אל הממכר לא ישוב אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל אלא מלמד שהחזירן ירמיה ומנלן דיאשיה מלך עליהן דכתיב [5]ויאמר מה הציון הלז אשר אני רואה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים ב) ד)על המזבח בית אל וכי מה טיבו של יאשיהו בבית אל אלא כשהחזירן ירמיהו יאשיהו מלך עליהם רב נחמן בר יצחק אמר מהכא [6]גם יהודה שת קציר לך ג) בשובי שבות עמי: **מתני׳** [7]בתי החצרים נותנין להם כח יפה שבבתי ערי חומה וכח יפה שבשדות ה)ונגאלין מיד וכל שנים עשר חדש כבתים ויוצאין ביובל ובגרעון כסף כשדות: **גמ׳** תנו רבנן [7]על שדה הארץ יחשב הקישו הכתוב לשדה אחוזה מה שדה אחוזה יוצא ביובל ובגרעון כסף אף בתי החצרים יוצאין ביובל ובגרעון כסף אי מה שדה אחוזה אינה נגאלת בפחות משתי שנים אף בתי החצרים אינם נגאלים פחות משתי שנים ת״ל גאולה תהיה לו מיד הואיל ונתת להם כח יפה שבשדות וכח ד) ו)שדה שבבתים יכול לא יצאו ביובל ת״ל וביובל יצא מאי קאמר אמר רב הונא לא נצרכא אלא למקדיש בית בבתי החצרים וגאלו אחר מיד הקדש ופגע בו יובל בשנה שניה למאי מדמית ליה אי לבתי ערי חומה מדמית ליה איחלט ליה ללוקח אי לשדה אחוזה מדמית ה) לכהנים נפקא להכי אצטריך וביובל יצא מתקיף לה רב זעירא מאי איריא נגאלו אחר אפילו לא נגאלו נמי א״ל ז)אביי ח)שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון מנלן מבן לוי ו) מה בן לוי שיפה כחו בממכרו הורע כחו בהקדשו ישראל שהורע כחו בממכרו אין דין שהורע כחו בהקדשו והתם מנלן דתניא [8]ויצא ממכר שומע אני אפילו עבדיו מטלטליו ושטריו ת״ל בית ועיר אחוזתו מה ת״ל ממכר ז) ממכריו יוצא בחנם ואין הקדש יוצא אלא בפדיון ופליגא דר׳ אושעיא דא״ר אושעיא הכל היו בכלל ט)[9]ונתן הכסף וקם לו כשפרט הכתוב בשדה אחוזה [10]והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה׳ ח) שדה הוא דפרק ליה ונפקא לכהנים אבל הנך כדקיימי קיימי וביובל יצא למה לי אמר רב פפא לא נצרכא אלא למוכר בית בבתי החצרים ופגע בו יובל בשנה שניה למאי מדמית ליה אי לבתי ערי חומה מדמית ליה איחלט ליה ללוקח אי לשדה אחוזה מדמית ליה השלמה בעי להכי אצטריך וביובל יצא תניא כוותיה דרב הונא ותיובתא דרבי אושעיא י)המקדיש בית בבתי החצרים הרי זה גואל מיד וגואלו לעולם גאלו כ)אחר מיד הקדש הגיע יובל ולא נגאל חוזר לבעלים ביובל:

מתני׳

הניחא לרבנן. דפליגי עליה דר׳ יהודה [דאמרי] שנת חמשים אינה ממנין השמיטין אצטריך למימני יובלות כדקאמרת: **אלא לרבי יהודה דאמר שנת חמשים.** הויא שנת יובל ועולה נמי למנין שמיטה הכא ל״ל למימני יובלות בשמיטין סגיא משבע לשבע שנים יעשו שמיטה לעולם שאין שנה מפסקת בנתיים ואין כאן שום טעות: **ודאי.** דקתני לעיל מנו שמיטין ויובלות בימי עזרא דלא כר׳ יהודה: **ולא מנו יובלות.** בימי(ג) סנחריב: **והא כתיב.** בצדקיה: **מקץ שבע שנים תשלחו וגו׳** והוינן בה **מקץ שבע שנים.** משמע לאחר שבע שנים שאף שנה שביעית ט) והא(א) כתיב ועבדך שש שנים: **שש לנמכר.** כדכתי׳ (שמות כא) שש שנים יעבד: **ושבע לנרצע.** שהנרצע אינו יוצא עד היובל ואם נרצע ופגע יובל בשנה שמינית לרציעתו יוצא ביובל. אלמא בימי צדקיה הוה יובל ולצדקיהו בימי חורבן הבית י) להוו כמה וכמה דורות אחר גלות סנחריב: **בתוכחה כתיב.** דקא מוכח להו ירמיה וקאמר להו השלחתם באותן שנים שהייתם חייבים לשלח: **דכתיב.** בימי צדקיהו כי המוכר אל הממכר לא ישוב דקאמר להו סופכם לגלות ויהא יובל בטל ולא יחזרו שדות לבעליהן: **אפשר יובל בטל.** משגלו שבט ראובן וגד ונביא מתנבא עליו וכו׳: **מה טיבו של יאשיהו בבית אל.** דהא קרא ביאשיהו כתיב כשהיה חוזר יא) לבער עבודת כוכבים שבארץ ישראל ובית אל של מלכי ישראל היתה ויאשיהו מלך יהודה מה טיבו בה: **קציר.** קצין יב) דנו״ן מתחלפת ברי״ש כדכתיב נבוכד נאצר(מ) נבוכד ראצר(נ): **מתני׳ בתי החצרים.** שאין להם ס)עיירות חומה: **כח יפה.** כדמפרש נגאלין מיד ואין צריך להמתין שני שנים ביד הלוקח והיינו כבתים של ערי חומה: **ובגרעון כסף.** שמנכה לו הלוקח לפי שנים ששהו בידו כשדות דכתיב יג) (ויקרא כה) וחשב את שני ממכרו וגו׳: **גמ׳ על שדה הארץ יחשב.** בבתי החצרים כתיב: **ובגרעון כסף.** אם בא לגאלם קודם היובל: **מאי קאמר.** מהיכא תיתי דלא יצאו ביובל הלא הוקשו לשדה אחוזה ולמאי אצטריך וביובל יצא: **ופגע** יד) **יובל בשנה שניה.** ללקיחתו של זה שלקחה מן הגזבר: **ללוקח** טו) **הוי.** דהכי תניא לעיל גאלה אחר מיד הקדש הגיע היובל(ע) ולא נגאלה היה חלוט לו: **לכהנים נפקא.** דהמקדיש שדה אחוזה וגאלה אחר יוצאה לכהנים ביובל. ולהכי נקט שנה שניה דאי פגע בשנה ראשונה לא אצטריך וביובל יצא דכי מדמית ליה לבתי ערי חומה אכתי לא איחלט ליה ונפיק ביובל דהא יש לו כח יפה שבשדות: **אפילו לא גאלו.** אחר נמי ליפוק מיד הקדש דהא כתיב וביובל יצא דלא אצטריך למכתב משום מכר הדיוט דהא אתקש לשדות: **בן לוי יפה כחו בממכרו.** שגואל מיד שדה מגרש עריהם ובתי ערי חומה גואלין לעולם ויוצאין ביובל כדאמר לקמן (ע״ב): **הורע כחו בהקדישו.** שלא יוצא בלא פדיון כדמפרש לקמן: **ויצא ממכר.** אי הוה כתיב ואשר יגאל מן הלוים ויצא ממכר ביובל ולא הוה כתב בית הוה אמינא אפילו עבדי ומטלטלין של לוי אם מכרן יוצאין לו טז) ביובל: **ופליגא דרבי אושעיא.** הא דאמר רב הונא לעיל מקדיש בית בבתי חצרים וגאלה אחר מיד הקדש יוצאה מידו וחוזרת לבעלים ביובל פליגא אדרבי אושעיא: **בכלל ונתן הכסף וקם לו.** שהלוקח כלום מיד הקדש יקום המקח בידו לעולם: **כשפרט לך הכתוב.** בגואל שדה אחוזה של אחרים מיד הקדש דיוצאה מידו ומתחלקת יז) האי הוא דאפקיה רחמנא בהדיא מכלל ונתן הכסף וקם לו: **אבל הנך.** בתי החצרים כדקיימי קיימי בכלל וקם לו ולא נפקא יח) מידא דלוקח: **וביובל יצא.** לרבי אושעיא ל״ל: **השלמה בעי.** להשלים לו שנה אחת משתי שנים שהיא ראויה לשהות ביד לוקח כדתניא לעיל בריש פירקין (כט:) אכלה שנה אחת לפני היובל משלימין לו שנה אחרת לאחר היובל: **תניא כוותיה דרב הונא גרסינן.** כרב הונא דאמר לעיל מקדיש בית בבתי החצרים וגאלה אחר מיד יט) מקדיש יוצאה לבעלים ביובל: **ותיובתא דרבי אושעיא.** דאמר כדקיימי קיימי בידא דלוקח: **וגואלו לעולם.** ואפילו גאלה אחר גואלה מידו ולא הויא כשדה אחוזה דכתיב בה (ויקרא כז) לא יגאל עוד: **גאלה אחר מיד הקדש והגיע יובל ולא גאלה.** מקדיש מידו חוזרת לו בחנם:

עין משפט נר מצוה

נ א מיי׳ פ״י מהלכות שמיטה ויובלות הל׳ ז וע׳ בהשגות ובכ״מ:

נא ב מיי׳ שם פי״ב הלכה י:

נב ג מיי׳ פ״ה מהלכות ערכין הלכה ד:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ והוינן בהו מקץ שבע שנים והדר כתיב:

מוסף רש״י

שנת חמשים עולה לכאן ולכאן. שנת היובל ושנה ראשונה של שמיטה (נדה ס.) שנת היובל היא מיובל שעבר ומונין אותה שנה אחת ליובל הבא (לעיל כד: וכעי״ז לעיל יב:). **שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון.** גזירה שמא יאמרו הקדש גמור יוצא לחולין בלא פדיון (ב״ק לב:).

רבינו גרשום

[הניתא לרבנן. אצטריך למימני יובלות כדי לקדש שמיטה בזמן: אלא לר׳ יהודה דאמר. דעולה נמי לכאן ולכאן ליובל ולמנות ממנה א׳ ב׳ ג׳ ד׳ עד ז׳: למה לי. למימני יובלות בשמיטין סגיא: הא ודאי. דתני אף ביאתן בימי עזרא מנו יובלות דלא כרבי יהודה דלר׳ יהודה לא אצטריך ולא מנו שמיטין ויובלות מאחר שגלו שבט ראובן ושבט גד: והוינן בה מקץ שבע שנים תשלחו מקץ שש שנים תשלחו מבעי ליה לסוף שש דהיינו ועבדך שש שנים: ואמר רב נחמן בר יצחק. (ועבדך שש שנים) שש שנים לנמכר כדכתיב כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובתחלת שביעית יצא לחפשי והאי דקאמר מקץ שבע שנים תשלחו היינו שבע לנרצע שדינו של נרצע לעבוד עד יובל ואם נרצע שהיה שבע שנים עד קודם ליובל דהיינו דמקץ שבע שנים יוצא ביובל אלמא דליובלות נמי הוו מנו מאחר שגלו שבט ראובן וגד: אמר לך תנא. ההוא דכתיב מקץ שבע תשלחו בתוכחה כתיב דקאמר להו נביא בתמיהא דרך תוכחה השלחתם כלומר וכי קיימתם מקץ שבע שנים תשלחו: ולא היה יובל נוהג והכתיב וישמעו וישלחו. אלמא דהוה נהיג יובל: אלא א״ר יוחנן ירמיה החזירן. לשבט ראובן וגד ויאשיה מלך עליהן הילכך מנו שמיטין ויובלות: ומנא לן דהדור. מדקא מתנבא נביא כי המוכר אל הממכר לא ישוב כלומר שיבטל עוד היובל בבתחלה ולא ישובו שדות לבעליהן ש״מ דהדור שבט ראובן וגד דאי ס״ד דלא הדור מה צורך לו להתנבא שיבטל יובל והלא בטל משעה שגלו שבט ראובן וגד אלא ש״מ דהדור וכשחטאו היה מוכיחן ואמר שיבטל: ויאמר יאשיה מה הציון הלז וגו׳ וכי מה טיבו של יאשיה בבית אל. והלא בית אל של מלכי ישראל היתה אלא ש״מ שהחזירן ירמיה ויאשיה מלך עליהן]: שת קציר. קציר הוא קצין שהרבה מקומות מתחלפת נ׳ בר׳ כמו נבוכדנצר נבוכדרצר יהודה היינו יאשיה שהיה בתחלה מלך על יהודה: [בתי החצרים. הן כפרים שאין להם חומה: נותנין להם כח יפה שבבתי ערי חומה וכח יפה שבשדות. כיצד נגאלין מיד לאחר שנמכרו ונגאלין כל י״ב חדש כבתים וזהו כח יפה שבבתי ערי חומה: בגרעון כסף שנגרע לו דמי שנים שאכל הפירות]: ויוצאין ביובל [אם לא נגאלו] כלומר שאין נחלטין ללוקח וכשנגאלין נגאלין בגרעון כסף כתורת שדות ואינן דומין לשדות שהשדות אינו רשאי לגאול אלא לאחר שתי שנים ואלו נגאלין [אפילו] מיד: ואלו הן בתי חצרים. שיש להן דין זה: שתי חצרות של [בין] ב׳ בתים אף על פי שמוקפות. דינן כבתי חצרים ככפרים שאין להם חומה אבל פחות א) מיכן אינן כבתי חצרות: ת״ל גאולה תהיה לו מיד. כדין בתי ערי חומה: [יכול לא יצאו ביובל] מאי קאמר. אדרבה כיון דיפה כוחן דינם שיצאו ביובל: [ופגע בו יובל בשנה שניה. שגאלו: למאי מדמית ליה. האי בית: אי לבתי ערי חומה מדמית ליה איחלט ליה ללוקח. וה שנגאלה מיד הקדש שהרי הוחלטה לו לאחר י״ב חדש כדאמרן לעיל גאלה אחר מיד הקדש הגיע יום י״ב חדש ולא נגאלה היה חלוט לו: ואי לשדה אחוזה מדמית ליה לכהנים נפקא. שהרי גאלה אחר וכדאמרינן בפרקין דלעיל ואם מכרה גזבר לאחר לא יגאל אלא יוצאת לכהנים דכתיב והיה השדה בצאתו ביובל לכהן תהיה: להכי אצטריך וביובל יוצא. דהדרא לבעלים: אפילו לא גאלו אחר נמי. יוצא לבעלים אם הקדישן דהא כתיב וביובל יצא]: א״ל אביי. אם לא גאלה אחר אינה יוצאה לו גזירה שלא יאמרו [הקדש יוצא בלא פדיון]: ומנלן. דאינה יוצאה בלא פדיון]: ומנלן. מבן לוי [שיפה כוחו בממכרו כדתנן לקמן הכהנים והלוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם הורע כוחו בהקדשו כדאמרינן לקמן דאינו יוצא בלא פדיון ישראל שהורע כוחו בממכרו שאינו גואל אלא לאחר ב׳ שנים]: והתם מנלן. דאין הקדשו של בן לוי יוצא בלא פדיון: דתניא ואשר יגאל [מן הלוים] ויצא ממכר בית ועיר אחוזתו ביובל: [שומע אני. שאפילו מכר עבדיו ושטריו ומטלטליו שחוזרין ביובל]: ת״ל בית ועיר [אחוזתו] שהן קרקע למעוטי הני: א״כ מה ת״ל ממכרו דמשמע כל המכר. לא להכי כתב ממכר דממכרו [של קרקע] יוצא [בחנם] ביובל [אבל הקדישו אפילו קרקע אין] [ואין הקדשו] יוצא בחנם אלא בפדיון וכ״ש הקדשו של ישראל שאינו יוצא מהקדש בלא פדיון: [והאי דקאמר רב הונא דמקדיש בית בבתי ערי חצרים וגאלו אחר מיד הקדש דיוצא מידו ביובל וחוזרת לבעלים. והיינו פליגא דר׳ אושעיא דאמר ר׳ אושעיא] הכל היו בכלל ונתן הכסף וקם לו. בין מקדיש ביתו בין מקדיש שדה אחוזתו בין מקדיש בית בבתי ערי חומה בין בבתי חצרים שהוא של פודה ואינו יוצא מידו ביובל: [כשפרט לך הכתוב. בגואל שדה אחוזה מיד הקדש והיה השדה בצאתו ביובל לכהן תהיה שדה הוא דפריק לה אחר ונפקא לכהנים ביובל]: אבל כולהו הנך. גואל בתי חצרים מיד הקדש: כדקיימי קיימי. ואינו יוצא מידו ביובל והיינו פלוגתא דרב הונא: [אלא לר׳ אושעיא וביובל יוצא דבתי חצרים למה לי: לא נצרכה האי וביובל יצא אלא למוכר בית בבתי חצרים ופגע בו יובל כו׳. אי לשדה אחוזה מדמית ליה] השלמה בעי. [כדתניא בריש פירקין אכלה שנה לפני יובל משלימין לו שנה אחרת לאחר היובל]. ופר״א דלא ליפוק ביובל אלא משלימין לו להכי אצטריך וביובל יצא דאין משלימין לו: [תניא] כוותיה דרב הונא. בדקאמר

מסורת הש״ס

א) ר״ה ט. נדרים סא. לעיל יב:, ב) מגילה יד:, ג) [עי׳ רש״י סנהדרין קי:], ד) [נ״ל האלה אשר עשית על המזבח בי״א], ה) [בסדר המשנה נגאלין], ו) נ״ל יפה, ז) [מתוך פרש״י דלעיל כג: ד״ה דרבי לכהו מוכח דגרסתו א״ל רבי לכהו שלא יאמרו], ח) [לעיל כג: ב״ק לב:], ט) [ע׳ תוספות מגילה ג. ד״ה וילן ובשאר דוכתי כמו שנרשם שם בגליון], י) [תוספתא פ״ה ה״ו], כ) כפ״ה: מיתות, ל) [והתם ל״ק], מ) [דניאל ב], נ) [ירמיה לא], ס) [התוי״ט הגיה שאין להם חומה בעיירות], ע) [הגיע יום י״ב חודש רש״ש].

תורה אור השלם

1. מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תְּשַׁלְּחוּ אִישׁ אֶת אָחִיו הָעִבְרִי אֲשֶׁר יִמָּכֵר לְךָ וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ וְלֹא שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם: ירמיה לד יד
2. כִּי יִמָּכֵר לְךָ אָחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת תְּשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ: דברים טו יב
3. וַיִּשְׁמְעוּ כָל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בַבְּרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיְשַׁלֵּחוּ: ירמיה לד י
4. כִּי הַמּוֹכֵר אֶל הַמִּמְכָּר לֹא יָשׁוּב וְעוֹד בַּחַיִּים חַיָּתָם כִּי חָזוֹן אֶל כָּל הֲמוֹנָהּ לֹא יָשׁוּב וְאִישׁ בַּעֲוֹנוֹ חַיָּתוֹ לֹא יִתְחַזָּקוּ: יחזקאל ז יג
5. וַיֹּאמֶר מָה הַצִּיּוּן הַלָּז אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַנְשֵׁי הָעִיר הַקֶּבֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּא מִיהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל הַמִּזְבַּח בֵּית אֵל: מלכים ב כג יז
6. גַּם יְהוּדָה שָׁת קָצִיר לָךְ בְּשׁוּבִי שְׁבוּת עַמִּי: הושע ו יא
7. וּבָתֵּי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֹמָה סָבִיב עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לּוֹ וּבַיֹּבֵל יֵצֵא: ויקרא כה לא
8. וַאֲשֶׁר יִגְאַל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמְכַּר בַּיִת וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֵל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הִוא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא כה לג
9. וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ויקרא כז יט
10. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַה׳ כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כז כא

שיטה מקובצת

א) ולא מנו יובלות תיבת שמיטין ואות ו׳ נמחק: ב) הדברים האלה אשר עשית על: ג) קציר לך. פי״א אל תקרי קציר אלא קצין: ד) וכח יפה שבבתים: ה) אחוזה מדמית ליה: ו) לוי ומה בן לוי: ז) ממכר ממכר יוצא: ח) להי׳ כשדה החרם שדה הוא דפרק ליה נפקא ליה לכהנים אות ו׳ נמחק: ט) שביעית בכלל והאי: י) הבית הוה דהוו: יא) חוזר מלבער: יב) קצין. גליון ונראה לפרש גם יהודה שת קציר לך כלומר שבא סופה כמו ראת אכר שלחו מגל כי בשל קציר פי׳ גם יהודה בא סופה וגלו בשובי שבות עמי עשרת השבטים גלתה יהודה וגלו גם הם עמהם. הרא״ש ז״ל: יג) דכתיב בהו וחשב: יד) ופגע בו יובל: טו) לו לעולם ביובל: טז) תיבת הוי נמחק: יז) ומתחלקת לכהנים האי: יח) נפקא מידו דלוקח: יט) מיד הקדש יוצאה תיבת מקדיש נמחק:

א) נלמ״ד המשמע דהתנא בא למעט יותר מכאן דלעין כבתי חצירות ואולי דעת״ק ול״ל אבל יותר מכאן ול״ע.